

Проблематика визначення кредитоспроможності малого бізнесу в Україні

Сьогодні кредитування стало одним із найпопулярніших джерел залучення коштів у випадку їх нестачі. Для започаткування підприємницької діяльності або розширення виробництва, суб'єкти господарювання досить часто використовують кредитні ресурси. Проте, залучаючи кредитні кошти, підприємство не завжди має змогу гарантувати їх повернення, що обумовлено певними ризиками будь-якої діяльності. В кризових умовах підприємства мають високий рівень збитковості та навіть банкрутства, часто беруть кредити для розрахунків за поточними зобов'язаннями. Проте банки перш за все мають бути впевнені у поверненні кредитних коштів, тому оцінка кредитоспроможності позичальника відіграє вирішуючі роль у прийнятті рішення щодо надання кредиту.

В сучасних умовах нестабільності економіки, в т. ч. банківської системи, характерними є високі фінансові ризики та прострочення погашення зобов'язань вітчизняними підприємствами. Через це банки мають встановлювати підвищені вимоги до об'єктивності оцінки кредитоспроможності суб'єктів господарювання, знижуючи таким чином свої кредитні ризики. Оцінка кредитоспроможності суб'єктів господарювання має враховувати не лише показники, що використовуються для оцінки діяльності підприємства, а також і прогнозування економічної ситуації та нестабільність зовнішнього середовища.

На сьогодні світовий досвід провідних країн стверджує про те, щоб функціонування економіки країни було ефективне та результативне, необхідно оптимальне поєднання в ній малого, середнього та корпоративного бізнесу. Здебільшого останнім часом у економічно-розвинутих країнах є тенденція щодо переваги в економічних системах країн саме малих і середніх підприємств. Це пов'язано з тим, що розвиток малого та середнього бізнесу (МСБ) є в пріоритеті держав, оскільки вважається як один із найвагоміших факторів запобігання та вирішення соціально-економічних проблем в регіонах та держави загалом. Саме тому малий бізнес сьогодні в різних країнах світу є домінуючим за чисельністю та обсягами виробництва.

У сучасних умовах розвитку банківської справи якість кредитного портфеля стає визначальною для існування та успіху банку. Ефективність кредитної діяльності банків сьогодні є необхідним, якщо не вирішальним, чинником життєдіяльності банків, оскільки кредитний портфель становить, у більшості випадків, від третини до половини всіх активів банку.

Як показує практика, малі підприємства практично не використовують як інститут зовнішнього фінансування фондовий ринок через високий ступінь недовіри до нього. Комерційний кредит також не здатний ефективно вирішувати фінансові проблеми підприємств. Внаслідок слабкої конкурентної позиції основної маси малих підприємств на товарних ринках вони набагато частіше реалізують власні товари і послуги з відстрочкою платежу, ніж отримують кредити від своїх постачальників. Отже, кредит стає основним і практично єдиним варіантом зовнішнього фінансування.

Стабільна можливість отримання кредитів для фінансування поточної діяльності та інвестиційних проектів є одним із основних чинників реалізації економічного потенціалу малих підприємств. У найбільш загальному формулюванні проблема зовнішнього фінансування суб'єктів малого підприємництва полягає у визнанні властивого їм несприятливого положення на кредитному ринку. Обмежені джерела банківського кредитування – один із факторів, що стримують розвиток малого бізнесу в Україні. У ситуації, що склалася багато підприємств змушені шукати необхідні кошти за межами кредитного ринку. Відсоткові ставки там істотно вищі (до 5–10% на місяць), але гроші можна отримати швидко, без оформлення будь-яких паперів і застав. Така практика є неефективною як для малого бізнесу, так і для фінансово-кредитної системи країни. Головними кредиторами і постачальниками фінансових ресурсів для підприємств повинні стати комерційні банки.

Особливості організації діяльності суб'єктів малого і середнього бізнесу призводять до виникнення труднощів при оцінці фінансового стану потенційного позичальника. Необхідно оцінити не тільки фінансовий стан фірми, але й фінансовий та майновий стан її власників, інших пов'язаних осіб тощо. Для такої оцінки не завжди є повна та достовірна інформація. Ринкова вартість активів позичальника може бути як вищою, так і нижчою за балансову. Банк змушений користуватися непрямими джерелами інформації, що ускладнює процедуру оцінки кредитоспроможності позичальника.

Характерною ознакою для вітчизняних методик оцінки кредитоспроможності залишається уніфікований підхід до визначення коефіцієнтів та встановлення їх значень, не враховуючи термін надання кредиту. Варто відзначити, що недоліками коефіцієнтного методу є переоцінка ролі кількісних чинників і недооцінка міжособистісних відносин, висока чутливість до викривлення та недостовірності вихідних даних (зокрема фінансової звітності, що найбільш характерно саме для українських підприємств-позичальників), порівняна громіздкість.